

SZAKDOLGOZAT

**Maráczy Péter
ménesgazda FSz**

**Georgikon Campus, Keszthely
2023**

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Georgikon Campus

Ménészgazda Szak

**A LOVASTUSA MÚLTJA, JELENE ÉS JÖVŐJE
MAGYARORSZÁGON**

Belső konzulens: Dr. Bartos Ádám
egyetemi docens

Készítette: **Maráczy Péter**
CBWOLR
levelező tagozat

Intézet/Tanszék: **Élettani és Takarmányozástani
Intézet**

Készthely
2023.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	4
1.1 Mire tanít a lovassport?.....	4
2. Irodalmi áttekintés.....	6
2.1 A hazai lovassport helyzete általában (irodalmi áttekintés)...	6
2.1.1 Díjlovaglás.....	7
2.1.2 Díjugratás.....	8
2.2 Lovastusa, a lovasvilág triatlonja (irodalmi áttekintés).....	10
2.2.1 Főbb szabályok.....	10
2.2.2 A versenyek felépítése.....	11
2.2.3 Versenyhelyszínek.....	16
2.2.4 Versenyek szervezése.....	18
2.2.5 Eredmények.....	20
3. Következtetések és javaslatok.....	26
3.1 A sportág népszerűsítése.....	26
3.2 Versenyek számának növelése és színvonalának emelése.....	27
3.3 Központi támogatások.....	28
3.4 Tehetséggondozás.....	29
3.5 Lóállomány fejlesztése.....	29
3.6 A nemzetközi jelenlét megerősítése.....	30
4. Összefoglalás.....	31
5. Irodalom jegyzék.....	32
5.1 Internetes források.....	32
5.2 Ábrák forrásai.....	33

1. Bevezetés

Dolgozatom célja bemutatni a lovastusának, ennek a nagyon különleges sportnak a helyzetét Magyarországon. Modern társadalmunkban egyre nagyobb figyelmet fordítunk testünk szellemi és fizikai állapotának megőrzésére, fejlesztésére. Ennek egyik legfontosabb eszköze a sport. hazánkban (részben az erősödő gazdaságnak köszönhetően) mind többen engedhetik meg maguknak, hogy a leginkább elérhető sportokon (futás, úszás, stb.) túl költségesebb szabadidős tevékenységet gyakoroljanak. A lovassportok minden kétséget kizáróan ezek közé sorolhatók.

1.1 Mire tanít a lovassport?

A lovassportok nem csupán az állatok szeretetére tanítanak meg de sok olyan kompetenciára is, melyet az élet minden területén széleskörűen lehet alkalmazni. Mint minden sport, a lovaglás is megtanít kezelni a siker és kudarc élményeket (különösen versenyhelyzetekben), alázatra, kitarásra, szorgalomra nevel. A lovaglásnak azonban van néhány olyan jellemzője, amely más sportokhoz hasonlítva még inkább hozzájárul a sportoló személyiségének fejlődéséhez. A ló egy élőlény, amelynek saját akarata van. Nem lehet csak úgy magára hagyni mint egy falnak támasztott sálcet; a lovat gondozni kell, etetni, itatni, ápolni télen is, hidegben is, fáradtan is.

A lónak van jó napja és rossz napja, félhet valamitől, lehet haragos is. Ha ápolni szükséges az különös gondosságot igényel, hiszen nem lehet csak úgy megjavítani mint egy autót. Állapotára is folyamatosan figyelemmel kell lenni, fáj-e valami, bántja-e, zavarja-e valami.

A legtöbben gyermekkorban ismerkednek meg a sporttal, és az évek során fokozatosan megtanulják miként működjenek együtt társukkal, a náluk sokszor nehezebb és erősebb több száz kilós állattal (1. ábra). A hangsúly valóban a lóval való kooperáción van, de mégiscsak cél a lovas akaratát érvényre juttatni bármilyen helyzetben. Szép és nehéz feladat ez különösen vészhelyzetekben, hiszen társunk egy nagyon erős de ijedős, félénk, menekülő állat, kifinomult ösztönökkel életének megóvására. A lovasnak meg kell tanulnia uralni mindezt, mely érzékeinek finomodásához, koncentráló képességeinek megerősödéséhez vezetnek.

1. ábra: Gyerekek oktatása a budai Honvéd Lovardában (saját felvétel)

A lovaglás nem csak fizikai de szellemi sport is. A lovasnak egyszerre nagyon sok mindenre figyelnie kell: a lóra, a környezetre, ezek szimbiózisára. Lovaglás során előre kell gondolkodnia, a kritikus helyzeteket lehetőleg megelőzni, a vészhelyzeteket kezelni. A rutinos lovasok ezért ezeket a kompetenciákat sikerrel alkalmazzák az élet egyéb területein is.

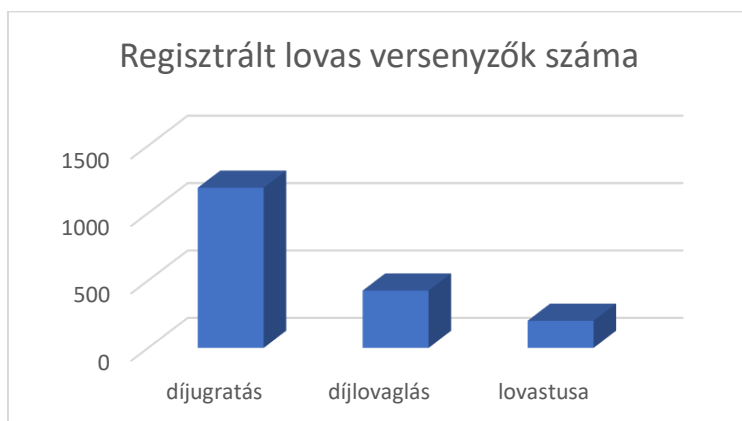
2. Irodalmi áttekintés

2.1 A hazai lovassport helyzete általában

Magyarországon a lovasport népszerűsége töretlenül növekszik a rendszerváltás óta. Ma már szinte minden településen található lovarda. Majdnem minden hétvégén vannak lovasversenyek, többször több naposak, sokszor 8-10 verseny is van egyetlen hétvégén a szabadidős szakágtól a világtúra szintig.

A magas szintű lovasporthoz megfelelő lovak is kellenek, melyek tenyésztésében Magyarországon jelentős, évtizedes hátrányt kell ledolgozni. Németországban, Franciaországban az Egyesült Királyságban már a második világháború előtt egyre inkább a sportcélú tenyésztésre került a hangsúly a korábbi katonai irány helyett. Hazánkban a szocializmusban az ötvenes évek végétől, a gépesítés általánossá válásával több mint félmillió lovat küldtek mészárszékre. Jószerivel csak azok az egyedek tudtak megmenekülni, amelyek Bábolnán, Szilvásváradon vagy Mezőhegyesen állami törzstenyészetben voltak, vagy egyes termelőszövetkezetekben vigyáztak rájuk (forrás: Irodalom 1). A lovassportok hazai fejlődéséhez tehát elengedhetetlen a megfelelő színvonalú és terjedelmű tenyésztési programok működtetése, mely az elmúlt években jelentős lendületet kapott. A lovassport összességében tehát egy rendkívül komplex rendszer számos elemével (szakágak, képzés, tenyésztés, versenyszervezés, stb). melynek üzemeltetését hazánkban a Magyar Lovasszövetség fogja össze.

A lovasportok rendkívül változatos lehetőséget kínálnak. Mindenki, aki szívesen dolgozik lovakkal megtalálhatja magának a vérmérsékletéhez leginkább illeszkedő szakágat. Egyebek mellett választhat westernlovaglás, távlovaglás, lovasíjászat, fogathajtás, lovaspólya, lovastorna közül, valamint a jelen elemzés tárgyát képező lovastusa és annak részeként, illetve önálló szakágokként is megjelenő díjlovaglást vagy a díjugratást (2. ábra).

2. ábra: Lovas versenyzők Magyarországon 2022-ben (saját gyűjtés)

2.1.1 Díjlovaglás

A díjlovaglás a lovaglás és így minden lovassport alapja, mely a lovak és a lovasok összhangjára, harmóniájára épül. A magas fokon kiképzett ló bízik lovasában, és a gyakorlott lovas legkisebb jelzésére készségesen, nyugodtságát, elengedettséget, könnyedséget megőrizve hajtja végre a tőle megkívánt mozdulatot. A könnyed, lágy mozdulatokkal bemutatott program elsőre talán egyszerűnek tűnhet, pedig rengeteg munka áll mögötte.

Magyarországon 125 regisztrált egyesület és összesen 425 versenyző és 552 ló van nyilvántartva (forrás: Internet 1). Egyesületek az ország minden pontján megtalálhatók. Egész évben számos verseny kerül megrendezésre, köztük a lovardák által szervezett háziversenyek, valamint szabadidős megmérettetések is. Jól szervezett rendszer a Póni Klub, Melyet a Magyar Póni Klub Szövetség Magyarország üzemeltet. Ez hazánk legnagyobb ifjúsági lovas szervezete, ahol a gyerekek megismerkedhetnek a versenyzés világával, követelményrendszerével. A Póni Klubnak (poniklub.hu) jelentős szerepe van abban, hogy a gyermek utánpótlás nevelés megfelelő szakmai színvonalon történjen. A legrangosabb díjlovas versenyek, a már 1870-es évektől kezdődően (egy híres angol lókereskedő neve után) „Tattersall”-ként is emlegetett Nemzeti Lovardában kerülnek megrendezése Budapestén.

A hazai díjlovaglás legnagyobb alakja Dallos Gyula, aki a magyar bajnokságban 25 alkalommal volt első, de a nemzetközi versenyeken is kitűnő eredményeket ért el (Európa bajnokság bronzérem, világbajnokság 7. helyezett, 3. ábra). Külön érdekesség, hogy az 1972-es Müncheni olimpiára még a lovastusa keret tagjaként készült.

3. ábra: Dallos Gyula és Aktion (forrás: www.nemzetisport.hu)

Bár hazánkban jelenleg is kiváló szakemberek dolgoznak a szakágban, a nemzetközi sikerek eléréséhez a tehetséges versenyzőkön és edzőkön túl különleges adottságú lovakra is szükség van. A lovaglás technikai sport: egy közepes képességű lóval a legkiválóbb lovas sem érhet el sikereket. A kiváló lovakkal való versenyzés pedig elsősorban pénzkérdés.

2.1.2 Díjugratás

A lovassportok között magasan a legnépszerűbb szakág 1000-nél is több igazolt versenyzővel, közel 1800 lóval. Országszerte csaknem 300 egyesület működik (forrás: Internet 2). A lovas, aki már biztosan üli a lovát hamar elcsábul a színes akadályok megugrásának irányába. Egész évben számtalan verseny kerül megrendezésre kezdve a lovardák házi rendezésű megmérettetéstől a különböző kupákon keresztül a regionális és országos bajnokságig. A díjugratáshoz hasonlóan a gyerekek szintén lehetőségük van a Póni Klub rendszerében versenyezni. A Póni Klub Országos Bajnokságot rendszerint Balatonvilágoson rendezik meg szeptemberben (legutóbb már augusztus végén). A sport népszerűségét jól jellemzi, hogy egy versenyen gyakran megközelíti, néha meg is haladja az 1000-et a startok száma. Ezt jól példázza 2022 márciusában a Nemzeti Lovardában megrendezésre került Kiemelt Fedeles Verseny, ahol 1173 alkalommal szólalt meg a startot jelző csengő (forrás: Internet 3). Díjlovas versenyeken ennek legfeljebb a 15-25% jellemző.

Az eredményes versenyzéshez a díjugratás esetében is elengedhetetlen a kiváló ló. A hazai ranglista élén több olyan versenyző is szerepel, akit a családon belül edzenek (például ifj. Szuhai Gyula, 2022. év legjobb ifjúsági lovasa, forrás: Internet 4.), az elhivatottság, elkötelezettség a sport irányába nem kérdés. Ugyanakkor a díjugratás valóban egy olyan sport, amelyre bármennyi pénzt el lehet költeni. Ennek köszönhetően a legmagasabb szinten versenyzők esetében már messze elegendő a tehetség, a szorgalom és a felkészültség a sikerhez.

A legjobb lovak sok tízezer eurós áron cserélnek gazdát, sőt, az olimpiákon díjlovas és díjugrató számokban induló lovak értéke 500.000 és 15.000.000 amerikai dollár közé tehető (4. ábra).

4. ábra: A 2016. Riói Olimpián induló Edwina Tops-Alexander 7,5 millió dollár értékűre becsült lova még mindig messze nem a legdrágább (forrás: www.dailytelegraph.com.au)

A versenyeken induló a lovas folyamatos fejlődéséhez, fejlesztéséhez pedig több ilyen ló is kell... Annak érdekében, hogy végül ne csupán a rendelkezésre álló forrás döntsön, szükség lenne átfogó tehetségkutató programok működtetésére, így a kevésbé tehetős de adott esetben jó adottságokkal bíró lovasok tehetsége is érvényre tudjon jutni.

2.2 Lovastusa, a lovasvilág triatlonja

A lovastusa sokak számára egyesíti mindazt, a mi a lovassportokban szeretni lehet. Komplexitását az adja, hogy alapvetően három fő elemből áll: díjlovaglásból, tereplovaglásból és díjugratásból. Összetettségének köszönhetően olyan sportolók űzik, akik járatosak mindhárom műfajban, mely tény már önmagában indokolja a szakágban sportolók korlátozott számát. Ugyanez igaz a lovakkal szemben támasztott elvárásokra is: Nem elég, hogy egy ló elegánsan, precízen, elengedetten engedelmeskedik a díjlovagló négyyszögben, még az sem elegendő, ha emellett jó ugróképességgel is rendelkezik; rendkívül megbízhatónak kell teljesítenie a tereppályán is, ahol a rögzített (hibázás esetén nem elmozduló) akadályok teljesítése csak akkor nem veszélyes, ha azt megfelelően felkészült lovas és ló páros hajtja végre (forrás: Irodalom 2 és 3). A lónak nem szabad félnie a különböző, (főleg a magasabb szinteken) a lovak számára kifejezetten ijesztőre készített akadályoktól, leugróktól, felugróktól, vizesakadályoktól sem (forrás: Internet 5). Sokan éppen az utóbbi műfaj miatt nem választják maguknak vagy gyermeküknek a sportot: veszélyesnek tartják és bár megfelelő felkészültséggel, odafigyeléssel a kockázatok kezelhető módon kézben tarthatók, valóban, összehasonlítva a díjlovaglással és a díjugratással a terepversenyzés bizony több veszélyt hordoz magában. Egyes vélemények szerint a ló egészsége is kockázatnak van kitéve a rögzített akadályoknak köszönhetően, ez azonban téves megállapítás: A ló ugyanis nem teljesít olyan akadályt, mely saját megítélése szerint önmagára nézve veszélyes lehet.

2.2.1 Főbb szabályok

A lovastusa sportot a FEI (Fédération Equestre Internationale, Nemzetközi Lovasszövetség) felügyeli (forrás: Internet 6.). Részletesen szabályozza a hivatalos személyekre vonatkozó előírásokat, a versenyzés általános és a technikai követelményeit (forrás: Internet 7.), szinten mindent. A FEI szabályzata azonban csak a „csillagos” versenykategóriákra terjed ki, az alacsonyabbakra (AL, AK, A0, A) a Magyar Lovas Szövetség Lovastusa Szakbizottsága által gondozott Nemzeti Lovastusa Szabályzat vonatkozik. Utóbbi olyan kiegészítéseket is tartalmaz, melyek a hazai versenyekre általánosan vonatkoznak (forrás: Internet 8). Utóbbi gyakorlatilag átvette a nemzetközi szabályozás etikára vonatkozó elemeit. Személyes tapasztalatom szerint a megközelítés a gyakorlatban is megfelelően működik. Nem látni a versenyeken lerobbant egészségű állapotú lovakat, a néhány kivétel pedig rendszerint fennakad a versenyhelyszínen biztosított állatorvosi ellenőrzésen. Nem látni az állatokkal nem megfelelően bánó személyeket sem. A bírák szigorúan ügyelnek erre, hogy a kiélezett helyzetekben se szenvedjen csorbát az alapelv. Ilyen

például a verseny terep szakasza, ahol egy akadálnál egy esetleges ellenszegülés során, amikor is a ló vonakodik megugrani például egy farönköt a lovas felfokozott idegállapotban, az adrenalin és a győzni akarás hatására sem ütheti meg a lovat a pálcával kettőnél többször gyors egymásutánjában; három szorosan egymást követő pálcázás a versenyből való kizárást von maga után. Beszédes, hogy a Lovastusa Szabályzat 2021. december 7-én megjelent legutóbbi verziója is gyakorlatilag a „FEI Etikai Kódexe a ló jólétéért” fejezettel indul. Alapvetés, hogy a ló jóléte a legfőbb szempont, tilos azt bármilyen üzleti vagy versenyzési érdekeknek alárendelni.

A ló jólétére vonatkozó szabályozás tehát megfelelő, és bár természetesen mindig van lehetőség tovább javítani a körülményeket (lovak szállítása, a boxok, a takarmány minősége), általánosságban egy megfelelő állapot tapasztalható.

2.2.2 A versenyek felépítése

A fenti szabályzatok útmutatást adnak lovastusa versenyek megrendezéséhez is, melyek sokfélék lehetnek. A különböző nehézségi szinteken kiírt versenyek lehetnek egy vagy több naposak is, de fontos szabály hogy minden esetben a díjlovas program lovaglásával kezdődnek. Ez egyszersmind lehetőséget ad a verseny szervezőinek, bírának arra, hogy amennyiben egy lovas nem teljesíti a megfelelő alkalmassági kritériumokat, lehet például nem tudja a lovát elegendő magabiztossággal uralni, irányítani a FEI szabályzat 528.3 második bekezdés a) pontja alapján kizárható a versenyből megelőzve egy esetleges nem kívánt incidenst, balesetet a veszélyesebb terep feladat teljesítésekor. A díjlovagló feladat végrehajtása a díjlovas szabályzat (forrás: FEI és hazai díjlovagló szabályzat) szerint történik. A lovasnak egy előre meghatározott programot kell lovagolnia lovával a díjlovas négyszögben. A feladatok eltérő nehézségűek, magasabb szinteken rendkívüli gyakorlást igénylő elemeket kell lovagolni. Szigorú szabályzat vonatkozik sok további részletre, például a lovas öltözkéire is. A díjlovaglás a legelegánsabb szakasza a versenynek, a lovasok fehér nadrágban, zakóban, elegánsan felöltözve hajtják végre a gyakorlatot. Néhány kivétel azért akad, ilyen például a katonai díszruházat viselése. Fejvédő sisak viselete minden esetben kötelező.

A terep részfeladat teljesítése kétségkívül a legizgalmasabb eleme a lovastusa versenyeknek. A jellemző, három napos versenyeken általában a második napon kerül megrendezésre, a díjugratás ilyenkor a harmadik napra kerül. Egynapos versenyek esetében a díjugratás közvetlenül a díjlovas számot követi, ilyenkor a terep feladattal zárul a megmérettetés. A terep pályán a feladat végig lovagolni egy meghatározott útvonalon, az akadályokat előírt sorrendben leküzdve a megadott időn

belül. Az akadályok sokfélék lehetnek, magasabb szinteken gyakran művészeti értéket képviselő alkotásokként jelennek meg (forrás: Internet 9). Minden esetben a kijelölt ponton kell átugrani az akadályt, melyet a haladási irány szerinti jobb oldalon piros, a bal oldalon fehér zászlóval jelölnek.

5. ábra Akadály a 2012-es Londoni Olimpián és 2022-ben Kaposváron
(forrás: The Cronicle ofthe horse és saját felvétel)

A lovasnak nagy körültekintéssel kell megközelítenie az akadályokat, hogy a ló pontosan értse mi a feladat. Fontos, hogy megfelelő pontról és módon ugorja az akadályt, magában a lóban semmi kétség ne merüljön fel annak teljesítésére vonatkozóan (5. ábra). A gondosan megtervezett fordulási ívek megválasztása mellett sokat számít a megfelelő iram lovaglása, melynek a biztonság mellett a pálya időben történő teljesítésében is jelentősége van. Amennyiben a ló ellenszegül, és vagy nem teljesíti az akadályt és azt újra megközelíteni szükséges, vagy előtte a ló hátralép a versenyző 20 pont akadályhibát gyűjt be. Három ilyen hiba esetén a páros a versenyből való kizárásra kerül.

A terep pályán sokféle akadályt helyeznek el. Vannak egyszerűbb akadályok, mint például egy farönk, vagy egy nagyobb méretű asztal vagy pad (6. ábra), és vannak komplikáltabbak is (forrás: Irodalom 4).

6. ábra: Egy kisebb farönk akadály Kazáron (saját forrásból)

Vannak vizes akadályok, leugrók, felugrók, és ezek kombinációi is (7. ábra). Magasabb szinteken jellemzően kihelyeznek keskenyebb és nehezen megközelíthető akadályokat is, ezzel a pálya hibátlan teljesítését is megnehezítve. A lovas maga választhatja meg hogy pontosan milyen útvonalon közelíti meg a következő akadályt, azok sorrendje azonban kötött, attól eltérni nem szabad. Magasabb kategóriájú versenyeken alternatív akadályokat is szoktak telepíteni, ahol a lovas választhat hogy melyiket ugorja lovával.

7. ábra: Vizes akadály Bábolnai Ménesbitrokon (saját forrás)

A harmadik versenyszám a díjugratás, ahol a szintén egy meghatározott útvonalat kell végig lovagolni adott időn belül, közben pedig sorrendben átugrani az akadályok felett anélkül, hogy azok rúdjaival a ló leütné. Nagy különbség a terepszakaszhoz képest, hogy a versenyszám egy erre a célra kialakított lovaspályán zajlik, ahol minden akadály úgy van kialakítva, hogy ha a ló ugrás közben nekiütközik, a rudat vagy rudakat ezáltal leveri, és ahogyan a lendülete viszi tovább nem akad fenn rajta (forrás: Internet 10). Ezáltal a díjugrató pálya teljesítése jóval biztonságosabbnak mondható a terepszakasznál (8. ábra). A legtöbb esetben ez lévén az utolsó versenyszám, a teljes verseny eredménye is itt dől el. Egy-egy akadályhibáért 4 hibapont jár, a ló három ellenszegülésénél a lovast kizárják a versenyből. Amennyiben nem sikerül alapidőn belül teljesíteni a pályát, másodpercenként 0.4 időhiba adódik az eredményhez.

8.ábra: Díjugratás a Pannon Lovasakadémián (saját forrás)

A lovastusa versenyen az győz, aki a legkevesebb hibapontot gyűjti. A díjlovaglásánál a százalékbab kapott értékelés százból kivont összege számít, melyhez hozzáadódnak a terep- és díjugratás szakaszokon szerzett hibapontok.

A lovastusa versenyeknek több nehézségi fokozata van. A nemzetközi szintek egy csillagnál kezdődnek, hivatalosan a CCI* jelöléssel (Concours Complet International, forrás: Internet 11. Nemzeti (N) szinten rendszerint alacsonyabb kategóriákban is szerveznek versenyeket. A belépő szint az AL, a „Lovastusa Light”, ahol tereplovaglás helyett a díjugrató pályán elhelyezett mobilakadályokból kialakított pályát kell teljesíteni. Hazánkban ilyen versenyeket nem rendeznek. A lovastusázók így Magyarországon AK, azaz „Lovastusa Kombinált” kategóriában kezdenek versenyezni. A rajthoz álláshoz már itt is szükséges rajtengedélyvizsga vagy minimum két 70-80cm magasságú díjugrató versenyszám teljesítése. A terepszakaszon összetett akadály még nincs, de a pálya 400m/perc-es iram lovaglására van tervezve. A felsőbb kategóriák sorrendben az A0 és az A, majd ezt követik a nemzetközi (I) szintek: egy, kettő, három, négy és öt csillaggal jelölt kiírások. Az erőkifejtések számától és a pálya hosszától függően megkülönböztetésre kerülnek még a rövid (S) és hosszú (L) versenyszámok. Egy nemzetközi kétcsillagos rövid pálya kiírása tehát a következőképpen van jelölve: CCI2*(S). A legnehezebb, CCI5*(L) kategóriákban a ló-lovas párosnak 45 erőkifejtést (ugrást, egyéb akadályt), 6270-7410m hosszú pályát kell teljesíteniük a terepszakaszon, mely 575m percenkénti iramhoz van tervezve. Az olimpiákon is ezt a szintet alkalmazzák, bár rendszerint nem a megengedett legnehezebb összeállításban.

A nehézségi szinteken túl megkülönböztetnek további kategóriákat is: nyitott, kezdő nyitott, amatőr, ifjúsági, póni, pót-ló, előkezdő ló, kezdő-ló; utóbbi négy a ló képzettségének, jártasságának függvényében választható, míg az előbbiek a lovasra vonatkoznak életkor és jártasság tekintetében (9. ábra). A versenyeken tehát a lovak indulása is szigorúan szabályozva van: a már korábban is említett egészségügyi feltételeknek való megfelelésen túl az életkorra is vonatkoznak korlátozások (AK kategóriában például legalább 4. életév betöltése a versenyzés évében). Életkorra vonatkozó előírások a lovasra is vonatkoznak, ezeket az 1. táblázat tartalmazza.

Lovas korosztály	Engedélyezett életkor
póni	betöltött 9. év
ifjúsági (ábra)	12-18 év
fiatal	16-21 év
felnőtt	betöltött 18. év

9. ábra: Életkorra vonatkozó előírások

A versenyzők különböző bajnokságokon (champiánátus, regionális, tanintézeti bajnokság) indulhatnak, egyéniben és csapatban is, melyhez részletesen kidolgozott minősülési rendszer tartozik.

2.2.3 Versenyhelyszínek

A hazai versenyszezon rendszerint a Bábolna Nemzeti Ménesbirtokon indul a tavasszal szervezett megmérettetéssel, majd itt is zárul októberben az országos bajnoksággal. Nagyszabású, nemzetközi szintű kategóriákat is tartalmazó, három napos versenyeket még a Pannon Lovasakadémián szerveznek Kaposváron. A többi helyszínen (Kazár, Győrzámoly, Mikepércs, Mátészalka, stb.) egynapos versenyeket rendeznek, rendszerint AK-A0, esetleg A kategóriában (forrás: Internet 12). 2022-ben először tartottak versenyt Kecelen a Hatvani Lovastanyán.

10. ábra: Egy korábbi kazári verseny hirdetése, amelyet a kis Nógrád-megyei község közepén, a Kistréten szerveztek

Az ehhez hasonló kisebb versenyek jelentős részt vállalnak a sportág népszerűsítésében a kellemes, családi hangulatnak köszönhetően (10. ábra); a helyiek gyakran bográcsozással egészítik ki a programot, díjakat, nyereményeket biztosítanak. Remek lehetőséget is nyújtanak ugyanakkor a lovasok és lovak versenyrutinjának fejlesztésére. A terep pályák teljesítése többnyire kevésbé nehéz, mint a nemzetközi szinteket is bonyolító versenyhelyszíneken, és ez kiváló alkalmat biztosít a magasabb kategóriák kipróbálására. Jó gyakorlási lehetőség továbbá a lovak idegen helyeken való lovaglásához, másjellelű terepviszonyok, akadályok megismeréséhez.

A versenyek rendezéséhez alkalmanként van lehetőség pályázaton támogatást szerezni. 2020-ban például így segítette Magyar Lovassport Szövetség a Győrtől 9 kilométerre az Alsó-

Szigetközben, és 10 év után újra versenyt szervező Mátészalkán, ahol egy meglehetősen komoly vizesakadály is épült.

2.2.4 Versenyek szervezése

Magyarországon a lovastusa versenyek szervezése számos kihívással küzd. Jelen pillanatban mindösszesen 194 igazolt versenyző van hazánkban sok, 50-nél több egyesületben. Ennek eredményeként a nemzetközi minősítésű versenyeken is szinte mindenki ismer mindenkit, a versenyzők, az edzők, a lovaszok és a bírók is. Színvonalas, attraktív verseny szervezéséhez volumen szükséges, hogy a költségek és a bevételek egyensúlyba kerülhessenek.

Tekintettel a sport összetettségére, a legegyszerűbb versenyt sem lehet kevés pénzből megszervezni. Megkerülhetetlenek az olyan alapköltségek, mint például a megfelelő jogosítással rendelkező szakemberek (pl. pályaépítők, bírók, technikai delegáltak) közreműködése, vagy a helyszíni egészségügyi szolgálat biztosítása a verseny teljes ideje alatt. A sporthoz közvetlenül köthető speciális követelményeken túl pedig ott van még az általánosabb előírásoknak, tömegrendezvények szervezésére vonatkozó jogszabályoknak való megfelelés is: helyszín biztonságának megvalósítása, mosdók rendelkezésre állása, higiéniai szempontok, valamint további elengedhetetlen elemek: hangosbemondó-rendszer, díjátadó tribün, büfé, stb. Magasabb szintű versenyeken ezeken túlmenően minimális elvárás mindezek megfelelő színvonalon történő biztosítása.

A kiadásokon tehát nagyon sokat nem lehet megtakarítani. Ám a bevételi oldalon még nagyobb kihívásokkal néz szembe a sportág: Nem lévén az egyik legdivatosabb műfaj Magyarországon, a lovastusa versenyek kevés látogatót vonzanak, így a kereskedelmi jellegű bevételek elenyészőek. A versenyek látogatása rendszerint díjmentes, és nem is lenne értelme fizetőssé tenni, a helyszínen némi bevételt tehát leginkább csak a büfé tud termelni, esetleg egy-két kisebb lovas termékeket árusító üzlet. A versenyzők kevés számából szintén korlátozott mennyiségű bevétel következik. Egy-egy versenyen való indulás mindenképpen jelentős kiadással jár egy versenyzőnek: már a helyszín megközelítését, a szállást, a lószállítást is figyelembe kell venni még ha a magához a sport űzéséhez eleve szükséges meglehetősen jelentős kiadásokat itt nem is számolunk. A versenyhelyszínen tehát nem lehet már számlázni nekik óriási összeget a startokért, a bokszhazánálért vagy szénáért, szalmaért. A legnagyobb probléma pedig az, hogy az érdeklődők és résztvevők alacsony számából közvetlenül következik az attrakció alacsony marketing potenciálja, és ezért csekély számban működnek közre szponzorok, reklámbevételekre apelláló támogatók. Olyan

országokban, ahol nagyobb tömegeket mozgat meg a lovassport a támogatók valóban jelen vannak és óriási összegeket költenek a versenyek finanszírozására, gyakran készpénz nyeremények formájában is (11. ábra).

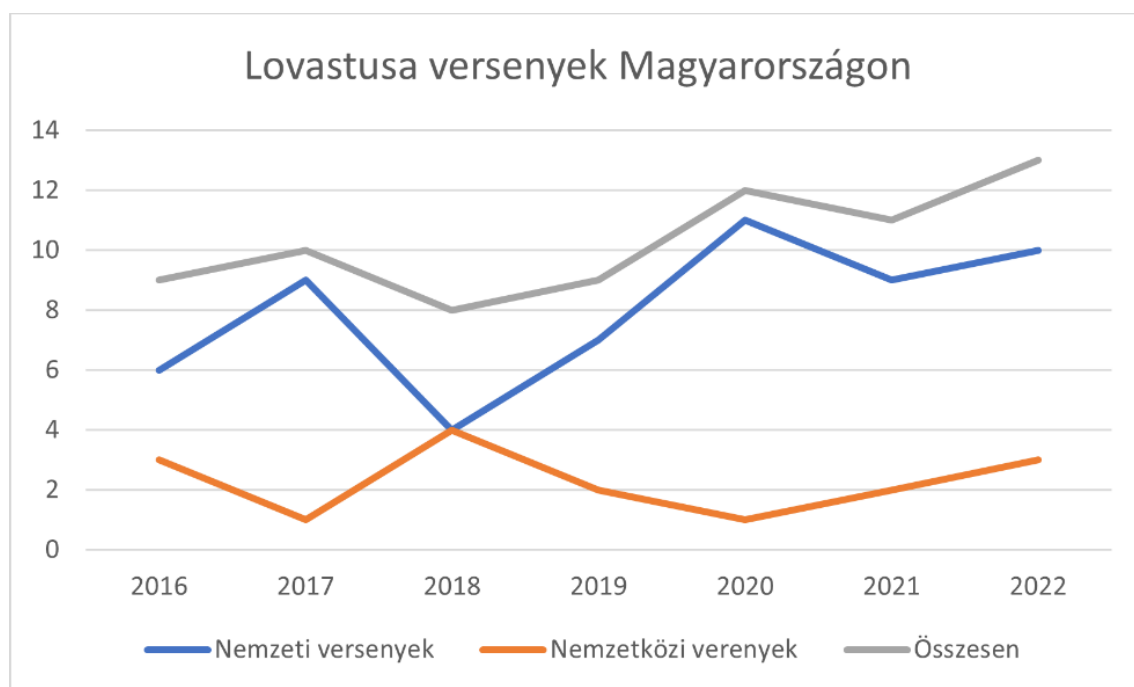

11. ábra: A svájci luxusóra gyártó, a Longines által szponzorált verseny (forrás: www.hickstead.co.uk)

Mindezen jelentősen segíthet, amennyiben a versenyt élőben közvetíti valamelyik tévécsatorna, amelyre akad is egy-egy példa évente hazánkban is. Ezáltal a nézőszám számottevően növelhető, ugyanakkor ennek működtetéséhez is megfelelő marketingtevékenység szükséges. Bevételi forrást jelenthet még amennyiben központi finanszírozásból érkezik anyagi jellegű támogatás, de az elmúlt évek tapasztalatai szerint a szakág összességében nem jut jelentősebb összegekhez.

2.2.5 Eredmények

A hazai lovastusa tehát meglehetősen kis lángon üzemel. A 2. ábra hazánkban rendezett versenyek számát mutatja. Az évi 10-12 verseny nem elegendő arra, hogy sportolóink lépést tartsanak a nemzetközi mezőnnyel (12. ábra).

12. ábra: Hazai lovastusa versenyek száma (forrás: saját gyűjtés)

Lehetőség van persze külföldi versenyeken is részt venni, de ennek nyilvánvaló finansziális korlátjai vannak. Beszédes továbbá, hogy a korábbi versenyhelyszínek közül több is kikerült a naptárból az elmúlt években, köztük Jászberény és Sósút, valamint a két nagyon népszerű és színvonalas Nagykanizsa és a Budapesthez közeli Alag. Utóbbi „megmentése” a sportágnak a mai napig vita tárgyát képezi a szakmai vezetésben.

13. ábra: Az Európa Bajnokságot és Lovas Világjátékokat is megjárt Egyed László
(forrás: lovasok.hu)

A kevés verseny ellenére azonban jól kidolgozott bajnoksági rendszer működik, így a sportot választók megtalálják a számukra megfelelő szintű kihívást, hogy a fejlődés a célok kitűzésével és az azok eléréséért tett erőfeszítések okán is izgalmas legyen (13. ábra). A több versenyre épülő rendszerben minden évben bajnokot hirdetnek különböző korcsoportokban, az amatőr és ifjúsági versenyzők között, de az egyesületek és a megyék is versenyeznek egymással (14. és 15. ábra). Rangos megmérettetés továbbá az Országos bajnokság, a Championátus és a tanintézeti bajnokság. Az egyéni szereplésen túl csapatban is indulhatnak a versenyzők. Nagyszerű rendszer a holland mintára kialakított Talent Program, amely a legtehetségesebb versenyzőket fogja össze és a szalma legjobb edzőitől tanulhatnak közösen évente több helyszínen, több alkalommal. Az elképzelés remekül működik számos országban, a díjlovaglásban, de Magyarországon a lovastusában sajnos nem.

14. ábra: Minden idők legfiatalabb Amatőr Magyar Bajnoka 2022-ben Maráczy Gréta két lovával Bábolnán (saját forrásból)

A kevés számú versenyző okán persze gyakran ugyanazok a személyek jelennek meg a különböző bajnokságokban, sőt egy-egy versenyszám teljesítése egyszerre több bajnokságon is pontszerzést jelent. A családi légkörre jellemző, hogy a lovastusa versenyeken (a hazai kultúrában kiemelkedő) mértékben van jelen a versenyzőtársak közötti összetartás. Számtalan példa van arra hogyan segítik ki egymást a versenyzők egy-egy szorult helyzetben legyen szó hiányzó (váratlanul tönkrement) felszerelés pótlásáról, műszaki probléma elhárításáról vagy rajtsorrend módosításáról. Kijelenthető, hogy a kialakított bajnoksági rendszer hazánkban könnyedén kiszolgálja a meglévőnél sokkal több versenyt és versenyzőt. Az utánpótlás nevelésében kulcsszerepe van ezeknek a bajnokságoknak. Nagyon jó iskola ez a magasabb szintekre törő, ambiciózus fiataloknak, gyerekeknek. A megmérettetések során bebizonyosodik kinek meddig terjed a tehetsége, bátorsága, szorgalma, kitartása, és mit bír el a szülők pénztárcája...

15. ábra: Tóth Noémi a lovastusa Magyar Bajnoka 2022-ben (forrás: military.lovasszovetseg.hu)

A belföldi lovastusa élet tehát intenzíven, de kihívásokkal küszködve zajlik a maga kis családi atmoszférájában. Nemzetközi versenyeken ugyanakkor szinte alig vagyunk jelen, a néhány magyar versenyző is leginkább a környező országok megmérettetésein indul. Nagyszerű eredmény, hogy a 2022. július végén Facimiechben (Lengyelország) rendezett lovastusa versenyen a magyar csapat tagjai második és harmadik helyezéseket értek el. (forrás: Internet 13.) Az utóbbi évek legnagyobb sikereit azonban Kaizinger Balázs érte el. Több kisebb, főként németországi 2-3 csillagos versenyek után az olaszországi Pratoniban 2022 szeptemberében rendezett világ bajnokságon 61. helyezést értek el (16. ábra). A kilencéves lónak és a lovasnak is ez volt élete első 5 csillagos versenye. A siker értékét tovább növeli, hogy ezt megelőzően utoljára 1998-ban indult magyar lovas világ bajnokság terepversenyén (forrás: Internet 14).

16. ábra: Kaizinger Balázs Cloverrel a 2022-es VB-n Pratoniban

(forrás: www.riderline.hu)

Másik lovával Champion Nadli F-fel pedig októberben, a franciaországi Le Lion-D'Angersban rendezett Fiatal Lovak Versenyén a 9. helyen végzett az 50 induló közül (forrás: Internet 15). Ezek a sikerek azt mutatják, hogy hatalmas lehetőség áll a magyar lovastusa sport előtt, az olimpia szint elérése azonban még így is nehézkes. A legmagasabb nemzetközi szintű versenyzés szinte végtelen sok pénzt emészt fel: a világ másik feléről érkező (például japán, új-zélandi) csapatok már hetekkel korábban megérkeztek a világ bajnokság helyszínére, és elég belegondolni már csak a lovak szállításának költségeibe... A legfontosabb persze a ló, melynek értéke a legtöbb esetben

millió eurós nagyságrendű. Balázs Clover nevű lovát a Magyar Lovas Szövetség vásárolta, ami jól mutatja, hogy jelentős sikerek eléréséhez intenzív anyagi támogatás szükséges. Fiatalabb versenyzőink is ígéretesen teljesítenek a nemzetközi porondon: A Merényi Panna Réka, Pataki Anna Klára Alasztics Nakagami Anna Norikó összetételű csapat 2021-ben a 10. helyen végzett az Ifi EB-n (17. ábra).

17. ábra: A hazai csapat az Ifjúsági Európa Bajnokságon Svédországban 2021-ben
(forrás: military.lovasszovetseg.hu)

3. Következtetések, javaslatok

A sportág helyzetének feltérképezése után látszik, hogy a magyar lovastusában óriási lehetőség rejlik, de a jelenlegi rendszer számos pontján jelentős változtatás szükséges. A fejlesztéseket a következő irányokba látom célszerűnek megvalósítani.

3.1 A sportág népszerűsítése

Alapvetően szükséges a lovastusa eljuttatása az emberekhez szélesebb körben. Szomorú tény, hogy hazánkban a lovassportban nem jártas emberek még azt sem tudják hogy mi az a lovastusa, azt meg végképp nem hogy milyen elemekből áll. Aktív marketing kampánnyal kell bemutatni a sportot a nagyközönségnek, melynek hosszabb távon eredménye lehet a versenyzők számának növekedése, a népszerűséggel pedig megjöhet az üzleti alapú értékteremtés (pl. reklámbevételek, felszerelések, kiegészítők értékesítése) is.

Az ideális az lenne, ha már gyerekkorban szinte mindenkihez eljuthatna a lovassport. Bár nyilván óriási költségekkel járna, de miért ne lehetne része az általános iskolai testnevelés óráknak a lovaglás? Ausztriában például ez a modell remekül működik a síeléssel. Sok tehetséget lehetne így felfedezni olyan gyermekekben is, akiknek eszükbe sem jutott volna vagy elérhetetlen vágyálom a lovaglás. Egy ilyen program megvalósításához persze sok ló és szakember szükséges, ami jelentősen fellendíteni a tenyésztést, a szakemberek képzését, az egész iparágat.

Fontos lenne a lovastusát beleintegrálni olyan programokba, ahol azok is megismerkedhetnek a sporttal akik egyébként nem is találkoznának vele. Meg kellene jeleníteni egy-egy látványos bemutatót olyan rendezvényeken, amely nagy közönséget mozgat meg: a Nemzeti Vágta futamát megelőzően, a hazai Formula-1 rajtja előtt, nagy nemzeti ünnepeken (például augusztus 20-án), vagy egy vitorlás verseny kikötőjében. Mindehhez persze szakértő szervező munka szükséges, ugyanakkor nem eget rengetően költségesek, várható hozadékuk azonban jelentős.

3.2 Versenyek számának növelése és színvonalának emelése

A hazai lovastusa megerősödésének, színvonalának további fejlesztésének elengedhetetlen feltétele a versenyek számának növelése. A versenyhelyszínek száma megfelelő, de fontos lenne több nemzetközi szintű (csillagos kategóriájú) verseny szervezése. Az éves versenynaptár kialakításakor pedig figyelemmel kell lenni a egyenletes elosztásra és arra, hogy ugyanazon a hétvégén egyszerre két helyszínen ne kerüljön megrendezésre verseny, mint 2022. júniusában az egymástól 400Km-re fekvő Ravazdon és Mikepércsen. Ilyen esetekben a rajthoz állók száma természetesen mindkét versenyen negatív messze elmarad a többitől, tovább rontva a megtérülési mutatókat és akadályozva a sportág fejlődését.

Meg kell vizsgálni a korábban már bizonyított de időközben a lovastusa versenynaptárból kikerülő alagi és nagykanizsai versenyek feltámasztásának lehetőségét. Fejleszteni kell továbbá a versenyek infrastruktúráját, hogy az vonzóbb legyen szélesebb néprétegeknek is. A versenyekben rejlő pontenciált jól mutatja, hogy a hazai nemzetközi versenyeken rendszeresen indulnak nagynevű külföldi versenyzők is. Lea Siegl például, a z osztrák olimpiai csapat tagja rendszeresen rajthoz áll a kaposvári versenyeken (18. ábra).

18. ábra: Lea Siegl, az osztrák olimpiai csapat versenyzője (forrás: www.olympia.at)

Jelentős lendületet adhatna még a sportnak a versenyszezon kibővítése, jelenleg ugyanis csak április és október között rendeznek versenyeket. Hazánk időjárási viszonyai lehetővé tennék

további alkalmak szervezését az év másik felében is. Természetesen kihívást jelentenek a rövidebb nappali szakaszok, de igenis lehetne versenyeket szervezni a körülményekhez való alkalmazkodással, illetve zárt térben is, amelyre határon túl számos példa van.

19. ábra: A Fair Hill versenyhelyszín az Egyesült Államokbeli Marylandban (forrás: maryland5star.us)

3.3 Központi támogatások

Tekintettel a sportág rendkívül költséges mivoltára, intenzív állami szerepvállalás nélkül nem képzelhető el annak szélesebb körben való elterjesztése (19. ábra). Bár a Magyar Lovas Szövetségen keresztül jelenleg is jelen van az állami finanszírozás, a lovastusa esetében ennek jelentős bővítésére lenne szükség. Alkalmanként megjelenik egy-egy pályázat, melyen keresztül támogatáshoz lehet jutni (legutóbb például verseny szervezéséhez vagy fedeles lovarda létesítéséhez), ezek mennyisége és mértéke nem elegendő. A hazai lovastusa fellendítéséhez legalább megduplázni szükséges annak volumenét, a versenyek és versenyzők számát, amely magával hozhatja a színvonal emelkedését. Mindez természetesen együtt járna a szakemberek számának növekedésével, továbbképzésével.

3.4 Tehetséggondozás

Elengedhetetlen a sportágat tehetségesen űző fiatalok támogatása, melyet jelentősen meg kell erősíteni. Ez egyrészt ütőképes, eredményes párosokat juttatna versenyzési lehetőséghez, másrészt jó példával szolgálhat a lovastusához kedvet érő, de korlátozott anyagi lehetőségekkel rendelkező gyerekeknek is, látván hogy komolyabb sikerek eléréséhez szükséges vagyionokat sem kell a családnak teljes egészében önmagától előteremtenie. Mindez ráadásul jó esetben ösztönzőleg is hat, a gyerekek szorgalmasabban, nagyobb elhivatottsággal edzhetnek. A korábban már említett Talent Program kiváló elképzelés, annak megfelelő és intenzív működtetése sokat tehetne hozzá a tehetségek gondozásához.

3.5 Lóállomány fejlesztése

Technikai sportról lévén szó, sikeres lovastusa nem képzelhető el megfelelő lovak nélkül. Nem csak a legjobb lovak magas beszerzési értékéről és az ahhoz szükséges anyagi erőforrások megteremtésére kell gondolni. Hosszabb távon a magas színvonalú lóállomány hazai tenyésztése elengedhetetlen feltétele a sportág fejlődésének és színvonalának fenntartásának. Jelenleg is már nagyszerű „brand”-eket építettek kiváló hazai szakemberek, például: Ozora, Gidrán, BZ, Cenzor (20. ábra).

20. ábra: egy 4*-on is versenyzett kanca ígéretes hazai tenyésztésű csikója, BZ Aristo's Prince

Jó irány az ősi magyar fajták bevonása, és további egyéb sportlovak tenyésztése, de elmondható, hogy Magyarország óriási lemaradásban van más (akár európai) országokhoz képest ami különösen szomorú a hazai lótenyésztő hagyományok és történelmi sikerek tükrében. Működnek azért a hazai lófajták tenyésztését segítő támogatási programok, de -nem kis részben a történelem során elszenvedett veszteségek okán- a hazai sportló lóállomány minősége óriási lemaradásban van Németországhoz, Hollandiához, Nagy-Britanniához és egyéb nagy lótenyésztő nemzetekhez képest. A jövőben tehát feltétlenül szükséges a tenyészprogramokat tovább erősíteni, a magas színvonalú sportló állomány folyamatos előállítására nagyobb figyelmet és erőforrást fordítani.

3.6 Nemzetközi jelenlét megerősítése

Nemzetközi jelenlétre korántsem csak a versenyeken van szükség. A sportág hazai fejlődésének elengedhetetlen eleme a magyar szakemberek külföldi képzése. Ugyanilyen fontos a nagy szaktudással rendelkező külföldi edzők, pályaépítők, egyéb szakemberek meghívása Magyarországra, hogy ismereteiket rendszeresen átadják a helyieknek. A lovastusa versenyeken is szükséges lenne ha magas kategóriákban is jártas, nemzetközi versenyekben széleskörű tapasztalattal rendelkező bírók is dolgoznának. Hasonlóképpen szükséges volna a magyar bírókat is beforgatni a nemzetközi versenyek vérkeringésébe tapasztalatszerzés céljából. A hazai lovastusa versenyeken kihasználatlan lehetőség, hogy például a díjlovas sportban jártas bírókat bevonják ezen versenyszám értékelésébe.

Szükséges lenne tovább erősíteni a magyar jelenlétet a FEI-ben is, hogy minél jobban belelássunk a nemzetközi szintű folyamatokba és valamelyest befolyással lehessünk a döntésekre. A lovastusának jelenleg 32 regisztrált magyar tagja van a FEI-nél, ebből mindösszesen 6 rendelkezik bírói minősítéssel és egyetlen pályaépítő Jobbik Ákos személyében (forrás: Internet 16). Persze vannak még nemzetek akiknek kevés FEI minősítéssel rendelkezőtagja van, de a sportágban jelentős britek, németek, olaszok, új-zélandiak, ausztrálok százas nagyságrendben vannak, de még a lengyelek is kétszerannyian mint a magyarok (forrás: data.fei.org). Talán meglepő is lehet a dél- és közép-amerikai országok (például Argentína, Chile) szakembereinek nagy számú jelenléte.

4. Összefoglalás

Dolgozatom célja a hazai lovastusa helyzetét volt hivatott feltérképezni és bemutatni. Megállapításra került, hogy óriási kihasználatlan lehetőség rejlik a sportág határon belüli fejlesztésében és a nemzetközi megjelenésben is. Számos nagyszerű szakember munkájának köszönhetően a magyar lovastusa él és virul, jó hangulatú, családias közösségben üzemel. Remek tehetségek érnek el nemzetközi sikereket is, büszkék lehetünk a jelenleg működtetett rendszerre, a versenyekre, a bajnokságokra. A dimenzióváltáshoz azonban elengedhetetlenül szükséges felkarolni a sportágot, és legalább a lovassportokon belül nagyobb támogatást, érvényesülési lehetőséghez juttatni. Ma is aktuálisak Dallos Gyula 2006-os szavai: *„A nemzetközi élmezőnyben versenyzők száma az utóbbi évtizedben folyamatosan növekszik. A regionális és világversenyekre való minősülési szintet évről-évre magasabbra emeli a Nemzetközi Szövetség, és még így is a nagy létszám miatt a lebonyolíthatóság határát súrolják a rangos versenyek. A szakág reneszánszát éli. Évente több ezren indulnak a különböző minősítő versenyeken, láthatóan a díjlovaglásra szelektált, nagyon jó képességű lovakkal és magas szintű tudással, bíró versenyzőkkel. Ebben a folyamatban meghatározó elsőséggel versenyez egymás között a német és a holland nemzet. Mindkét ország igen magas szintű lótenyésztéssel és sportszakmai háttérrel rendelkezik. Őket az amerikaiak, akik szinte állandó bronzérmesek, majd a dánok, angolok, svédek, franciák, svájciak követik. A lovassporthoz magas szintű lótenyésztés, magas szintű szakmai kvalitás és hihetetlenül nagy tőke szükséges, mert ez a legköltségesebb sportok egyike. A mai magyar díjlovassportot összehasonlítva a nagy tradíciókkal, múlttal, rendelkező nemzetekkel, nagy különbséget látok, mert hiányzik a szükséges tőke mellett az átfogó, egyértelmű, egységes szakmai háttér. Ezek figyelembe vételével, szerényebb körülmények között tesszük a dolgunkat, mindent elkövetünk, hogy a világ élvonalába kerülhessünk. A lovassport egy igen összetett feladat, az eredményekhez, a sikerekhez, erős hitre, erős önkontrollra, adottságra, szorgalomra és alázatra van szükség. Az a versenyző, aki nem tud naponta áldozatot hozni a célokért, soha ne is reménykedjen abban, hogy világraszóló eredményeket fog elérni.”* (forrás: Internet 17).

Bár a fentiek a díjlovaglásra vonatkoznak, minden szavával hitelesen ábrázolja a lovastusa jelenlegi hazai helyzetét.

A leglátványosabb sikerek eléréséhez természetesen hatalmas, elsősorban anyagi erőforrások szükségesek, ugyanakkor a legelső lépések megtételéhez már elegendő lenne egy építő jellegű hozzáállás. A végső cél pedig nem lehet más, mint az Európa- és Világbajnokságokon, Világjátékokon való eredményes szereplés, és végül ütőképes csapat szereplése az Olimpiákon.

5. Irodalom jegyzék

1. Jónás Sándor: Lovak és lókötők (CHEM-BETON 2000 Kft, 2012)
2. Dutton, Phillip, Heintzberger, Amber: Modern Eventing (Trafalgar Square Books, 2013)
3. Endrődy Á: A military ló kiképzése - Adj esélyt a lovadnak! (Mezőgazda Kiadó, 2007)
4. Randall, Liza: Eventing Explained (British Eventing, 2012)

5.1 Internetes források

1. www.dijlovaglas.hu (2022.09.25.)
2. www.dijuratas.hu (2022.09.25.)
3. www.poniklub.hu (2022.09.25.)
4. <http://dijugratoszakag.hu/2023/01/05/ifj-szuhaigyula-a-legjobb-ifjusagi-lovas-2022-ben/>
5. <https://eventingnation.com/keyholes-whats-the-point/> (2022.11.25.)
6. <http://military.lovasszovetseg.hu/wp-content/uploads/2022/02/2022.-FEI-Lovastusa-Szabalyzat.pdf> (2022.09.13.)
7. <http://military.lovasszovetseg.hu/wp-content/uploads/2022/05/Tereppalya-epitesi-iranyelvek-FEI-2022.pdf> (2022.09.18.)
8. <http://military.lovasszovetseg.hu/wp-content/uploads/2022/05/2022-HAZAI-LOVASTUSA-SZABALYZAT.pdf>
9. <https://www.insidethegames.biz/articles/1015290/the-making-of-the-first-million-pound-cross-country-course> (2022.11.12.)
10. <https://www.fei.org/stories/sport/eventing/eventing-jumps-explained> (2023.01.02.)
11. https://en.wikipedia.org/wiki/Concours_Complet_International (2022.09.30.)
12. <http://military.lovasszovetseg.hu/2020/09/28/bemutakozott-gyorzamoly-es-mateszalka/> (2022.11.10.)
13. <https://riderline.hu/magazin/2022/dobogos-helyezeseket-szereztek-a-magyar-militarylovasok-lengyelorszagban> (2022.11.22)
14. <https://lovasszovetseg.hu/2022/09/22/sikeresen-teljesitette-a-lovastusa-vb-versenyszamait-kaizinger-balazs-es-clover/> (2023.01.19.)
15. https://www.fei.org/events/2022_CH-M_0002/Le-Lion-dAngers (2023. 01. 18)
16. https://data.fei.org/OffListRpts/OfficialsByDisc_C.pdf (2022.12.27.)
17. <https://www.lovasok.hu/index-archive.php?i=7569> (Dallos Gyula idézet, 2006; letöltve: 2022.12.17.)

5.2 Ábrák forrásai

1. ábra: saját felvétel, 2022
2. ábra: saját gyűjtés, 2022
3. ábra: https://www.nemzetisport.hu/egyeb_egyeni/a-joisten-kegyeltje-akit-a-lo-egy-cletre-megbabonazott-2732691 (2022.10.20.)
4. ábra: <https://www.dailytelegraph.com.au/sport/olympics-2016/biosecure-bubble-used-to-keep-horses-free-of-disease-ahead-of-prestigious-equestrian-events/news-story/141c38ab873c070d05f1e742d1d3e8ed> (2022.10.20.)
5. ábra: saját felvétel (2022) és https://www.google.com/search?q=london+cross+country+jumps&tbm=isch&ved=2ahUKEwiuzOXy64n8AhUxTOUKHer6DfoQ2cCegQIABAA&oq=london+cross+country+jumps&gs_lcp=CgNpbWcQAzIECCMQJ1DvBFiPEWDvEWgAcAB4AIABQYgBqgKSAQE1mAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWfAAQE&scient=img&ei=Y4eiY-6ODLGYlQfq9bfQDw&bih=577&biw=1263&rlz=1C1KNTJ_huHU977HU977&hl=hu#imgsrc=jrHYdgbPaHE5eM (2022.10.21.)
6. ábra: saját felvétel, 2022
7. ábra: saját felvétel, 2022
8. ábra: saját felvétel, 2022
9. ábra: saját gyűjtés FEI szabályzatból (2022)
10. ábra: <http://kazar.hu/blog/2018/07/> (2022.12.10.)
11. ábra: <https://www.hickstead.co.uk/horse-shows-tickets/horse-shows/the-longines-royal-international-horse-show/> (2022.10.05.)
12. ábra: saját gyűjtés [www.eventing.hu-ról](http://www.eventing.hu/ról) (2022)
13. ábra: <https://www.lovasok.hu/lovassportok/lovastusa/egyed-laszlo-indul-a-lovas-vilagiatekokon/> (2022.10.06.)
14. ábra: saját felvételek, 2022
15. ábra: <http://military.lovasszovetseg.hu/2022/10/11/toth-noemi-a-magyar-bajnok/> (2022.10.06.)
16. ábra: <https://riderline.hu/magazin/2022/sikeresen-teljesitette-a-lovastusa-vb-versenyszamait-kaizinger-balazs-es-clover> (2022.10.10.)
17. ábra: <http://military.lovasszovetseg.hu/2021/08/30/noriko-38/> (2022.10.10.)
18. ábra: <https://www.olympia.at/main.asp?kat1=87&kat2=538&NID=30558> (2022.10.12.)
19. ábra: <https://www.maryland5star.us/> (2022.12.15.)
20. ábra: saját felvétel (2022)

NYILATKOZAT

a szakdolgozat¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Maráczy Péter
A Hallgató Neptun kódja: CBW0LR
A dolgozat címe: A lovastusa múltja, jelene és jövője Magyarországon
A megjelenés éve: 2023.
A konzulens tanszék neve: Élettani és Takarmányozástani Intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

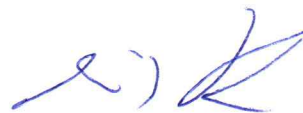
Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: Keszthely, 2023. év április hó 14. nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom*.
A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Keszthely, 2023. *április 18.*

Dr. Bartos Ádám Sándor
Belső konzulens